

sze, valamint a személyes sérelmekről és gyilkosságokról gyűjtött adatai is. Egy ilyen kis adat sokszor jobban reávilágít e szomorú korszak történetére, mint tömött statisztikai számsorok hosszú rendje. Nem mindennél jellemzőbb-e az az adat, hogy a fővárosi népszálló földhözragadt szegény lakói közül 12 olyan akadt, akit a románok kiraboltak, vagy hogy a szerbek a gyermekmenhelyeknek és árvaházaknak, melyeket szintén kifosztottak, 1 millió jugokorona kárt okoztak?

Moór Gyula.

Verseskönyvek. *Varságh János: Szélcsend. Szombati-Szabó István: Régi japán költők. Bardócz Árpád: Japán versek. Balogh István: Éai karavánok. Huszár: Magyar éjszaka.)* Varságh János nem a legújabb lírikusok közül való. Verseit csaknem két évtizede olvashatjuk fővárosi és vidéki lapokban. Nem sokat írt, de ahhoz mindenesetre elegendő és jót, hogy többen ismerhetnék. Igaz, nincs költeménye, amely általános hatásban a rokon Szaboleska legjobb verseivel (A Grand Caféban, A salzburgi csapszékben, Dal a kis Demeter Rózsikáról) felvehetné a versenyt, már pedig közismertségre legalább egy országos híru költeménnyel versődhetik az ember, s akkor aztán hátrán onthetja akár közepes dolgait is. Amellett Varsághnál alig ismerek szerényebb, mondhatni: gyanúsán szerényebb megjelenésű poétát. Harcias vonás, különösebb feltűnési vágy nincs benne szemernyi s ahogy elének áll, szinte látjuk arcán versei bírálatát is: az én dalaím, marannak és azoknak írtam, akik kedvesek rekem, ; legnagyobb jutalmam, hogy megírhattam őket.

Varságh János nem a mai világból való, s költészete, életének hí tükre, szintén nem az. A keleti ember jut eszünkbe, aki, midőn otthónáha tér, előbb leoldja saruját. Eszménviség ez, mely néhol az eszménykedés határát éri, de kétségtelenül alantamészlet és nem hatás vadászat. Verseiben — akár tetszenek nekem, akár nem — éppen a meggyőződést érzem igazán mélységesnek, ami feltétlenül tiszteletet parancsol. Ezekben a versekben, még a gyönyöbkekben is, valami szuggesztív erő van, mely az igaz

gyönyörűségben fogamzottság benyomását kelti, valami szűziesség, mely naivságában is meghat és magunkra eszméitet. Mintha azt hallanók a soraiból: Ti már nagyon modernek, raffináltak vagytok, de bennem még épen, fehéren élnek érzések és vonatkozások, melyeken ti már csak mosolyogtok. A patriarchális otthonnak, az Almanach-lírának, az Eichendorffok, a Justinus Kernerek ábrándos, érzelmes világának egyik „tavaszból itt maradt“ költője Varságh János, egyike azon keveseknek, akikkel ez az egykor virágaborult s annyira szeretett költészet kihalóban van.

Ezzel szinte körvonalaztuk Varságh János poézisét. Impresszionista, a szó mellékiye nélkül. Könynyen hangolódó, de fel nem korbácsolható lélek, még a megpróbáltatások legválságosabb perceiben sem. Pedig tragédiák is lappanganak ezekben a csöndes strófákban, fojtott zokogást is érzünk, erősebbet, mint amennyit a költő feltár. Örök vágy békétlenkedik itten a szabadság után, vágyakozás a rabságból, a lekötöttség „kincsházából“. De a kiáltás csak szelídebb visszhangként ér hozzánk; legtöbbször ott a békés, áldott rezignáció, mint egy jótékony fátyol, melynek selymes érintése elzsongít, elsímít minden hullámtörést. Az a lélek ő, melyet órák, napok, sőt évek szenvedéséért kárpótolni tud egy pillanatnyi gyönyör, s ebben a gyönyörben minden van, csak érzékiség nincsen. Lélek, melyet felüdít, mozgásba hoz egy dalfoszlány, egy emlék, egy könyvjelző selyemszalag, egy rezzenés a levegőben. Mindez bizonyos megnyilatkozás jegyében hat ránk, mintha egyszerre világosabb lenne körülöttünk minden s áhítatos csendet érzünk, templomi hangulatot. Ebben van valami az ősi, primitív természetimádásból, a tisztán magáért való szépségkultuszából. Varságh költészetének javarésztét inkább a szín, a ritmus teszi, mint a gondolat, s inkább a szívén, mint az eszén keresztül látjuk őt. Skálája nem nagy, bár szemlátomást változatosabb kifejezési lehetőségekért is küzd: szakítana a túlnyomó jámbussal (mely annyira megfelel természetének), s amellett szövevényesebb és mélyebb gondolatkörökre csapna át. Így megpróbálkozik az ódával, amely

nála csak (nem is elsőrangú) óda-költőink visszhangja, legfeljebb művészből formában. Varságh igazi daltermészet, a pillanat költője s a dalban kulminál.

Íme, mutatóba egy verse:

Dal.

Nehány magányos esti séta,
Nehány ártatlan, kedves óra.
Mért maradt csonka a regényük,
Csak a jó Isten a tudója,
Csak a jó Isten a tudója.

A lányka ártatlan gyerek volt;
A férfi: álmok kergetője.
Volt egy rövidke, csókos álmuk,
S csak ez a kis dal lett belőle —
Csak ez a kis dal tud felőle.

Varságh János költészete nem tartozik az alkotás hegyvidékeihez, de nem egy oázist nyújt, melyben jól esik megpihennünk. Határolt, átetsző, magányos világ ez, a maga sajátos organizmusával. Forrása vékony ér, de nemes, hangja halk, de tiszta, édesen csengő hang, melyet megértenek a hozzá hangolt szívek.

A japánok zsuzsu-költészetéből egyszerre két kötet fordítást is kapunk, még pedig avatott fordítók tollából. *Szombati-Szabó István*-nál elsősorban magyaros ízt, népies vetret találunk. Vajjon, ha nem tudnók, hogy a Kr. u. VIII-ik század terméke s a Manjósu-gyűjteményből való s a Mikáne szó nem fordulna elő benne, sejthetné-e valaki, hogy ezt a verset japán költő írta?

Messzi, merre a Mikáne
Csúcsa égbe tornyaló:
Hull a zápor vége nélkül
S vége nélkül hull a hó.
És amilyen végtelen ott
Záporosó és havak:
Szerelmem is végzetetlen,
Amióta láttalak.

Szombati-Szabó István könnyen versel s megvan az az érdeme, hogy fordításai eredeti versek gyanánt hatnak. *Bardócz Árpád* leplezetlenül megvallja, hogy japánul nem tud, német közvetítéssel dolgozik. A versek kettős sugártörésen mentek át, maga a ritmus is megváltozott s ha szükségét érezte, a tartalomnak fölébe helyezte a szépséget magát. Azt hiszem, túlságosan lelkiismeretes

önvallomás ez, kivált japán verseknél, melyek 1200—1600 évesek. Hiszen, akárhogy vesszük is, mind a ketten *modern* munkát végeztek, modern nyelven. *Bardócz* mindenestre nagyobb művész, sokszor valódi ötvösművészetet ad, s pompásan zengő, eleven, filigrán strófáiban — minden tartalmi szabadság ellenére — igen sokat érzünk a japán lélekből.

Mutatványul közöljük két kis darabját:

Kék éjszaka.

— Nukada. —

Holdfényes út, közelbe senki —
a szél virágos ágat ingat;
éj szűrődik a kerteken ki
s kéken belengi
elrebbenő, halk álmainkat.

Egyedül.

— Komachi. —

Az ágakat tegnap szél verte le
s ma holt virággal lett a kert tele.
Alkony szítál: hulló, alélt arany —
Be bús a lét! s ó jaj, be céltalan!

Balogh István nevét s a *Magyar éjszaka* című verseskötvet Anonymusát egyelőre csak feljegyezzük. Nyelvbéli, művészi erejük még gyöngye ahhoz, hogy egyénit adjanak s nagy írók kerékvágásából ki-zökkenjenek. *Vajthó László.*

Szelényi Ödön: *A lélek élete.* A kísérleti és metafizikai lélekkutatás. („A Kultúra Iskolája.“ Kultúra könyvkiadó r.-t. Év nélkül. 8-r. 1241.) A nagy háború nemesak külső világunk térképét dúlta fel és rajzolta át, hanem fenekestől felkavarta az ember belső világának tengertükrét is, melynek hullámai azóta sem akarnak lecsillapodni s nyugtalanul verdesik minden irányban a parti akadályokat, azelőtt soha el nem ért magasságokban is.

Ez a nagy forrongs, amelyet az egyensúlyavesztett emberi lélek tengere mutat, óriási mozgató energiát is jelent, amelyet érdemes volna tervszerűen és hasznos célokra kihasználni. Olyan hatóerők vannak mozgásban, amelyeket mások előteremtési is nehéz lett volna, ma inkább csak a foglalkoztatásukról, a nyugodni nem tudó lelki tevé-